

Sisteme constituționale contemporane. Statele Unite ale Americii

Autori:

Vasile – Sorin Curpăn

Cosmin – Ștefan Burleanu

Emilia Mitrofan

* Justificarea materiei analizate în prezentul titlul. Aspecte preliminare

În cadrul acestei lucrări, la titlul I: "Știința politică", cap. I: "Sistemul politic" există subdiviziunea: "Statul – instituție social-politică și juridică fundamentală", dedicată analizei instituției etatice. La ultimul punct al analizei statului ne-am referit la "***analiza constituțională a statului de drept în contextul dezvoltării politice a diferitelor țări ale lumii***".

Cu această ocazie am punctat regimurile politice instituite în opt state de pe mapamond, între care și Statele Unite ale Americii respectiv Republica Federativă Rusă.

La prima vedere, revenirea asupra sistemului constituțional american și rus (inclusiv cel sovietic, dispărut între timp) este mai greu de înțeles.

Totuși, în opinia noastră, este necesară această analiză detaliată, în scopul evidențierii "puterilor", autorităților și a instituțiilor prevăzute de Constituțiile celor două state care, timp de peste 45 de ani, au constituit duopolul. S.U.A. și fosta U.R.S.S., a cărei succesoare în drepturi, pe plan internațional, este R.F.Rusă, au reprezentat cele două superputeri, care au generat și au menținut echilibrul politic și militar, inclusiv nuclear, al planetei în condițiile existenței celor două blocuri politico-militare: cel capitalist dominat de S.U.A. și cel socialist controlat și dirijat de fosta U.R.S.S..

Deosebirile fundamentale de ordin politico-ideologic, doctrinar, au fost atât de evidente încât, practic, cele două "lagăre", capitalist și socialist, parcă constituiau două lumi diferite.

Deosebirile se manifestau nu doar sub aspect politic ci și economic, tehnologic, cultural, educativ și ca mentalitate. Ar fi eronat dacă nu am sublinia că și în interiorul blocurilor politico-militare existau mari diferențe, datorită specificității fiecărei națiuni în parte.

Cu toată diversitatea generată de particularitățile naționale, inerente fiecărui stat, indiferent de "lagărul" din care făcea parte, peste întreaga omenire, "deasupra" statelor lumii într-un fel au tronat ca două "veritabile regine", marile superputeri planetare: Statele Unite ale Americii și Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.

Legitimitatea fiecăruia dintre superputeri își avea izvorul în înfrângerea puterilor Axei, în special a Germaniei naziste, în cel de-al Doilea Război Mondial.

Scopul fiecărei superputeri era prezervarea și extinderea sistemului său social-politic și economic, impunerea modelului social socialist sau, după caz, menținerea modelului social capitalist.

Ideologic, fiecare superputere se manifesta, teoretic, ca eliberatoare, purtătoare de mesaje umaniste, ca o superputere binefăcătoare. Desigur, realitatea vieții internaționale a infirmat, în mare parte, acest lucru.

Idealul suprem al fiecărei superputeri era destructurarea celeilalte superputeri și a blocului politico-militar aferent acesteia. Era imaginabil pentru oricare dintre superputeri să considere și să reușească distrugerea celuilalt bloc militar și politic și a rivalei sale fără un război catastrofal, fără utilizarea armamentului nuclear.

De teama unui holocaust nuclear care ar fi provocat distrugerea planetei nici una dintre superputeri nu a atacat-o frontal, direct pe cealaltă superputere. Loviturile au fost continue dar s-au

manifestat în zone periferice care prezentau interes, pentru ambele superputeri, în vederea impunerii sistemului socialist respectiv a prezervării sistemului capitalist. Războaie s-au purtat pe teritoriul unor state mici (Coreea, Vietnam, Nicaragua), superputerile sprijinind activ pe aliații din statul respectiv și, uneori, intervenind activ în conflict cu propriile lor armate.

Dar niciodată superputerile nu s-au confruntat direct pentru că un astfel de ”război cald” nu ar fi avut, practic, nici învingător și nici învins. Totuși una dintre cele două superputeri a pierdut tot. Încet, încet, pe parcursul scrierii acestei lucrări poate vom afla care a fost motivul.

Pentru început trebuie să ne raportăm la sistemele constituționale ale celor două superputeri pentru a înțelege ”filosofia lor politică” fondatoare.

Firesc, în privința R.F.Ruse accentul va cădea pe sistemul politico-constituțional al fostei superputeri, U.R.S.S..

Bipolaritatea lumii a luat sfârșit în anul 1991 odată cu prăbușirea U.R.S.S..

De atunci și până în zilele de astăzi se manifestă unipolaritatea S.U.A. pe scena politică internațională. Mecanismele politice organice, intim legate de gândirea politică din cele două superputeri, adevărate ”imperii” contemporane pot fi surprinse doar prin analiza legilor lor fundamentale, a Constituțiilor acestor state hegemonice.

În consecință, deși poate părea plicticos, ***înaintea analizei politicii internaționale în ansamblu, a istoriei relațiilor internaționale și a teoriei politicii mondiale, trebuie*** să ne aplecăm asupra Constituțiilor americană și sovietică (ulterior, rusă) pentru a încerca să desprindem mecanismele etatice și ”spiritul” politic care au animat cele două ”imperii” ale planetei.

Fără îndoială, Constituțiile trebuie analizate, în mod succesiv, dar înaintea examinării efective suntem datori să precizăm faptul că ”întâietatea” dată unei legi fundamentale raportat la cealaltă Constituție nu prezintă absolut nici un simbol și cu atât mai puțin nu semnifică o anumită ordine de preferință. În știință (Științe Juridice, Științe Politice, Politică Internațională) nu prezintă importanță opțiunea agentului, a celui care scrie. El trebuie ”să se detașeze” și să încerce să analizeze, în mod lucid, independent și imparțial, chestiunea, tema pusă în discuție.

Cap.I: Constituția Statelor Unite ale Americii

Constituția Statelor Unite ale Americii a fost adoptată la data de 17.09.1787 și reprezintă, până astăzi, legea fundamentală de organizare politico-juridică a statului federal american. Principiile fundamentale de organizare etatică au fost însumate în șapte articole care alcătuiesc Constituția S.U.A.. Se mai adaugă un număr de 27 de amendamente aduse legii fundamentale care actualizează, inovează și îmbogățesc conținutul Constituțional.

Nașterea Constituției americane s-a realizat pe fundalul luptei dusă împotriva metropolei britanice, care din punct de vedere economic stânjenesc evident dezvoltarea coloniilor ei din America.

În urma războiului anglo-american s-a încheiat pacea, la data de 03.09.1783, la Versailles, britanicii recunoscând, fără rezerve, independența Statelor Unite ale Americii. În anul 1776 Congresul american a recomandat fostelor colonii britanice să formeze guverne, în vederea bunei administrări a teritoriilor. Statele americane, statele federate evident, și-au adoptat propriile Constituții în care erau expres garantate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Constituția federală americană a fost adoptată și ulterior ratificată de către state pe fondul luptei dintre ”***partizanii federalismului***”, care erau pro-constituție și ”***antifederaliști***”, care se plasau împotriva adoptării și a ratificării constituției.

Convenția de la Philadelphia a rezolvat, într-o măsură apreciabilă, lupta dintre ”federaliști” și ”anti-federaliști” consacrand depozitarea și exercitarea tuturor ”puterilor” la nivelul statelor componente, cu excepția acelor ”puteri” care vor fi transferate guvernului federal, central.

* În privința ***sistemului electoral și a partidelor politice*** din Statele Unite ale Americii facem următoarele precizări:

Partidele politice americane joacă un rol politic activ în societatea americană. Ele constituie ”motorul” întregii vieți politice din S.U.A.. mari diferențe doctrinare sau, după caz, ideologice nu există între cele două partide tradiționale americane: Partidul Democrat și Partidul Republican.

Amândouă îmbrățișează doctrina politică liberală, care susține doctrinar și ideologic capitalismul. Diferențierea dintre cele două partide a determinat pe unii analiști politici să considere că democrații ar fi mai ”liberali”, în timp ce republicanii sunt mai ”conservatori”.

Observația este coerentă, iar în privința republicanilor americani am surprins acest aspect cu prilejul analizei doctrinei politice conservatoare.

Credem că democrații în raport cu republicanii nu sunt doar mai ”liberali”; ei practic împărtășesc ”principii politice de stânga, socialiste”.

Republicanii, în conservatorismul lor, sunt ”de dreapta”. Distincția este difuză nefiind receptată de politologi dar este indiscutabil că Partidul Democrat se află situat la stânga eșcherului politic față de partidul Republican.

Partidul Democrat este mai vechi fiind fondat în anul 1832 de membri ai Partidului Democratic Republican al lui Thomas Jefferson. Partidul Republican a fost înființat în anul 1854, revendicându-se tot din Partidul Democratic Republican. Inițial democrații erau adversari ai federalismului în timp ce republicanii au fost pro-federaliști.

Funcționarea partidelor politice americane – și ne referim, în principal, la cele două mari partide, tradiționale – se realizează în temeiul principiului descentralizării puternice, accentuate.

Partidele dispun în fiecare stat federat (component al federației) de politicieni profesioniști. Date fiind lipsa diferențelor doctrinare fundamentale dintre cele două mari partide, politicienii profesioniști pot fi angajați, succesiv, de la o campanie electorală la alta, de ambele partide politice tradiționale.

În interiorul unui partid politic opiniile liderilor se confruntă în convențiile organizate în fiecare stat federat, ajungându-se la Convenția națională (democrată sau republicană) care desemnează candidații pentru alegerile prezidențiale.

Sistemul electoral american are la bază așa-zisul sistem al ”primarilor”. Candidații fiecărui partid sunt desemnați de alegători, în mod direct, fără intervenția birocrăției sau a conducerii partidului. Practic, alegătorii desemnează, aleg, dintre candidații aceuiași partid politic tradițional, pe cei considerați potriviți. Desigur, aceste alegeri primare sunt la nivel local.

De regulă, atât democrații cât și republicanii își aleg proprii candidați, votând pe cel considerat mai bun. Există și situația alegerii prin vot secret când nu prezintă importanță apartenența la vreun partid ori simpatizarea acestuia. Este sistemul electoral zis al ”primatelor deschise”.

Candidații celor două mari partide pot fi selecționați, desemnați de un grup de personalități, membri distinși ai partidului respectiv. Acești electori au fost, la rândul lor, desemnați de membrii partidului respectiv. Se observă că modurile și metodele de selecționare a candidaților partidelor sunt foarte diverse, chiar originale, în raport cu procedura de alegere din statele europene, spre exemplu.

Pentru alegerea președintelui S.U.A. trebuiesc parcurse mai multe stadii, constând în: alegerile primare; convențiile naționale democate/republicane; alegerea electorilor cărora li se încredințează un mandat imperativ în privința unui candidat; alegerea Președintelui de către marii electori urmată de investirea în funcție a echipei executive a statului: președintele și vicepreședintele.

* Președintele Statelor Unite ale Americii – șeful executivului american

Tradițional regimul prezidențial este exemplificat în toate tratatele și cursurile de Drept Constituțional și Instituții Politice de acela instituit în S.U.A.. Președintele american dispune de largi atribuții, fiind șeful executivului american: comandant suprem al forțelor armate ale S.U.A.; este șeful diplomației americane; conduce partidul pentru care a candidat în alegeri. Este ales pentru un mandat de patru ani și poate fi reales o singură dată.

Președintele dispune de un cabinet prezidențial compus din: miniștri (secretari de stat) și șefi de departamente, toți fiind numiți de Președinte. Ei sunt direct responsabili în fața șefului statului. Sistemul ”puterii” executive americane este centrat exclusiv pe Președinte. Nu există instituția ”Guvernului”, în sens de ”Consiliu de Miniștri”, ca organ colegial de conducere. În aceste condiții rolul hotărâtor revine, de fiecare dată șefului statului, în calitatea sa de șef al executivului. Secretarii

de stat (miniștrii) sunt doar colaboratori individuali ai președintelui, executând politica impusă de acesta. Dreptul șefului statului de a-i schimba/revoca din funcții este discreționar. Miniștrii (secretarii de stat) sunt în număr de 15.

Președintele S.U.A. nu răspunde politic în fața Congresului și nu poate dizolva Parlamentul, organizând noi alegeri legislative.

În calitatea sa de șef al statului dar și în calitate de șef al ”puterii” executive președintele coordonează numeroase agenții și administrații, cum ar fi: Sistemul Federal de Rezerve; Agenția Centrală de Investigații (C.I.A.); Consiliul Național al Securității; Agenția de Informații a S.U.A. etc.

Puterea prezidențială americană deși pare exorbitantă, și într-adevăr este foarte întinsă, nu este nelimitată, nici pe departe.

Limitele politice converg din relația de forțe dintre Președinte și Congresul S.U.A.. **Limitele instituționale** ale ”puterii” președintelui rezidă în principiul separației ”puterilor” etatice, o ”separație rigidă” într-un regim prezidențial pur, cum este cel din S.U.A..

Mecanismul alegerii președintelui implică: o declarație de candidatură urmată de un parcurs anevoios până la desemnarea (alegera) sa drept candidat al partidului, de către Convenția națională democrată sau, după caz, republicană.

Procedura implică desemnarea delegaților la nivel local, prin alegeri primare sau prin celelalte modalități nominalizate anterior.

Președintele american nu este ales în mod direct de popor ci de marii electori, al căror număr este egal cu numărul însumat al kongresmenilor (reprezentanților și senatorilor).

Dacă nu se realizează majoritatea voturilor exprimate de marii electori (270 de voturi dintr-un total de 538 de voturi), președintele S.U.A. urmează a fi ales de Camera Inferioară a Congresului, respectiv de Camera Reprezentanților.

Vicepreședintele S.U.A. reprezintă, în contemporaneitate un real partener al șefului statului. Acesta îndeplinește funcția de președinte al Senatului S.U.A. având drept de vot doar în caz de paritate. De regulă, vicepreședintele se află în umbra președintelui dar au existat și vicepreședinți care prin personalitatea lor au determinat pe șeful statului să le acorde atribuții sporite.

Raporturile președinților americani cu Congresul S.U.A., ca ramură legislativă a ”guvernământului” au fost deseori sinuoase și delicate, mai ales atunci când majoritatea în Senat și în Camera Reprezentanților era deținută de partidul tradițional rival. Spre exemplu: refuzul ratificării Tratatului de Pace de la Versailles de către Senatul american.

De o importanță capitală este relația președintelui cu Speaker-ul Camerei Reprezentanților (și relația întregii echipe prezidențiale cu acesta).

Cu președintele Senatului – care este de drept, vicepreședintele S.U.A. – președintele nu are, de principiu, nici o problemă de comunicare.

Raporturile președintelui cu ramura judiciară a ”guvernământului” american se rezumă, instituțional vorbind, la numirile unor judecători la Curtea Supremă de Justiție a S.U.A.. Numirile se efectuează cu acordul prealabil al Senatului S.U.A.. Judecătorii Curții Supreme sunt numiți pe viață și sunt în număr de nouă.

O poziție deosebită, de reprezentant de prim rang al ”puterii” judecătorești, o deține președintele Curții Supreme. Au existat anumite ”conflicte” între Președinte și Curtea Supremă, de-a lungul timpului, în legătură cu tentativele instanței supreme de a-și aroga ”puteri” politice în stat.

Funcția de ”Președinte al Statelor Unite ale Americii” este indiscutabil de cea mai mare importanță în sistemul politic american. Deși dispune de imense ”puteri”, prerogative, președintele S.U.A., datorită limitărilor dintre ”puteri”, dintre ”ramurile guvernământului”, nu are posibilitatea practică de a institui un regim autoritar sau dictatorial. Separația ”rigidă” a puterilor etatice împiedică concentrarea discreționară și neîngrădită a ”puterii” în mâinile șefului statului, în același timp, șef al executivului american.

* Congresul Statelor Unite ale Americii – ”puterea” legislativă a statului federal sau ramura legislativă a ”guvernământului” american

Congresul S.U.A. reprezintă Parlamentul, un parlament bicameral compus din două camere: Camera joasă – Camera Reprezentanților și Camera superioară – Senatul.

Așa cum am mai precizat în alte lucrări publicate, parlamentul bicameral este, prin însăși natura sa, necesar pentru funcționarea unui stat federal (federativ).

În Camera inferioară este reprezentat poporul S.U.A. sau putem spune sunt reprezentate statele componente ale federației în raport cu numărul populației fiecărui stat federat în timp ce în Camera superioară sunt reprezentate statele federate, în mod egal, indiferent de populația acestor state componente ale federației sau de mărimea teritoriului acestora.

Camera inferioară a Congresului – Camera Reprezentanților este alcătuită de 438 de membri; 435 de reprezentanți aleși în statele federate și 3 reprezentanți aleși în districtul Washington.

Alegerea reprezentanților se face prin scrutin uninominal, pentru un mandat de 2 ani.

Senatul S.U.A. este alcătuit din senatori aleși de statele federate, câte doi pentru fiecare stat component a federației. Nu interesează mărimea teritoriului sau a populației statelor federate. Mandatul senatorilor este de 6 ani, deținut prin scrutin majoritar. Componenta senatului se reînnoiește cu câte 1/3 din numărul senatorilor.

Camerele Congresului S.U.A. dispun de o serie de atribuții și competențe care trebuiesc exercitate în comun. Astfel, în ipotezele declarării ”stării de război”, a revizuirii Constituției federale americane cele două Camere au competențe comune.

Este consacrată poziția de egalitate între cele două Camere ale Legislativului federal american, acceptându-se și o anumită specializare în atribuții și în competențe, specifică fiecăreia dintre Camere. Astfel, *inițiativa stabilirii impozitelor* aparține exclusiv Camerei Reprezentanților, adică Camerei joase, populare, Senatul, în calitatea sa de Cameră Superioară, având doar competența de a susține eventuale amendamente la aceste inițiative.

Congresul S.U.A. are aptitudinea de a pune sub acuzare înalți funcționari ai statului federal american, inclusiv a Președintelui S.U.A..

Această procedură intitulată ”the impeachment” presupune adoptarea măsurii ”punerii sub acuzare” de către Camera Reprezentanților urmată de ”judecata” efectuată de către Senatul S.U.A., care va fi prezentat de Președintele Curții Supreme.

Camera Reprezentanților este condusă de *Speaker-ul* acesteia, iar Senatul S.U.A. este prezidat de Vicepreședintele S.U.A., iar în lipsa Vicepreședintelui de către unul dintre senatori.

Ambele Camere parlamentare constituie *comisii permanente* care au menirea pregătirii proiectelor legislative. Sunt **26 de comisii permanente** la Camera Reprezentanților respectiv **20 de comisii permanente** la Senatul S.U.A..

În ipoteza în care cele două Camere sunt în dezacord în privința unei proceduri legislative se formează o *Comisie de Conciliere*.

Relațiile Congresului cu Președintele S.U.A. se circumscriu mesajelor care pot fi trimise Legislativului de șeful statului federal. De asemenea, Președintele dispune de *dreptul de veto* dacă nu este de acord cu o lege adoptată de Congres sau cu oportunitatea acesteia. Dacă a fost exercitat dreptul de veto legea respectivă va intra în vigoare numai dacă este votată cu o majoritate calificată de 2/3.

Congresul S.U.A. îl poate destitui pe Președinte în ipoteza săvârșirii unei infracțiuni. De asemenea, Congresul poate exercita presiuni asupra Președintelui S.U.A. prin respingerea creditelor solicitate de șeful statului, ceea ce determină imposibilitatea implementării și dezvoltării tuturor proiectelor și inițiativelor Executivului american.

* ”Puterea” judecătorească a S.U.A.. ”Guvernământul” judecătorilor

În sistemul ”gubernamental” american ”puterea” judecătorească joacă un rol cu totul deosebit, un rol central, extraordinar de important, am putea spune. Ea se compune din: tribunalele de apel; tribunalele de district; tribunalele S.U.A. pentru Comerțul Internațional; tribunalul cu privire la plângerile federale; tribunalul pentru impozite; Curtea pentru apelurile veteranilor; Curtea Supremă.

Constituția S.U.A. prevede în art. 3 secțiunea 1 că ”puterea” judecătorească se compune dintr-un singur ”Tribunal Suprem” – Curtea Supremă și din tribunale inferioare, înființate de Congresul S.U.A..

Se recunoaște ”puterii” judecătorești competența de soluționare a tuturor litigiilor, de orice natură, în temeiul dreptului pozitiv (obiectiv) și/sau a echității.

Justiția federală americană dispune și de prerogativa de a verifica și, eventual, de a declara ca fiind neconstituționale, legi ale federației cât și legi ale diferitelor state federate. Această prerogativă a fost asumată de Curtea Supremă a S.U.A., în anul 1803, în celebra speță *Marbury versus Madison*.

Procedura de control a constituționalității legilor poate fi declanșată și la cererea particularilor, pe calea excepției de neconstituționalitate. Aceasta reprezintă unica posibilitate de apărare împotriva legilor federale, știut fiind că particularii nu dispun de dreptul de a formula o acțiune judiciară împotriva federației americane.

Toată jurisprudența Curții Supreme a S.U.A. se bucură de un înalt respect, instanța supremă prescriind prin deciziile pronunțate veritabile reguli de conduită. Decizii celebre precum: *McCulloch v. Maryland* din 1819; *Ex Parte Milligan* din 1866; *Ex Parte Scarborough*, din 1884; *West Coast Hotel Co v. Parrish* din 1937; *U.S. v. Nixon* din 1974 au determinat conservarea și afirmarea drepturilor fundamentale cetățenești; munca și protecția socială a muncii; drepturile conferite guvernului american; dreptul justiției de a solicita probe într-un proces penal deși aceste dovezi erau clasificate ca fiind ”secrete de comunicare prezidențială”.

Respectabilitatea sporită în societatea americană nu privește doar Curtea Supremă ci toate instanțele judecătorești, întreaga ”putere” judecătorească.

Curtea Supremă a S.U.A. este o veritabilă Curte Constituțională, verificând în mod activ constituționalitatea legilor.

* Relațiile dintre statul federal american și statele componente ale federației (statele federate)

În contemporaneitate Statele Unite ale Americii sunt alcătuite din 50 de state federate.

Coloniile britanice – 13 la număr – au format, inițial, o confederație de state, la 15.11.1777. Fiecare fostă colonie a adoptat forma de guvernământ republicană și a proclamat propria sa Constituție. În anul 1787 a fost convocată o Confederație americană.

Intrarea în vigoare a noii Constituții pune la temelie statul federal american. Prin transformarea Confederației în Federație înțelegerea adoptată de Convenție a devenit, din ”act de drept internațional public”, ”act de drept constituțional”.

Relațiile Federației cu statele federate sunt prevăzute în Amendamentul nr. X la Constituția S.U.A.: ”acele puteri care nu sunt nici delegate de Constituția Statelor Unite, nici interzise de ea pentru state, sunt rezervate pentru aceste state sau pentru popor”.

Sub aspect diacronic, istoric, au continuat să se manifeste unele contradicții între profederaliști și antifederaliști. Ele au culminat cu Războiul de Secesiunea (1861-1865) în urma căruia cele 11 state sudiste confederate au fost înfrânte.

După anul 1865 statul federal american s-a întărit considerabil, statele federate pierzând orice competență pe linia suveranității externe, a independenței lor.

Relațiile dintre statul federal și statele federate se manifestă, în plenitudinea lor, în cazul revizuirii Constituției federale.

Această revizuire nu poate fi realizată fără participarea statelor federate. Astfel, Congresul S.U.A. poate efectua o revizuire a Constituției, cu o majoritate de 2/3, dar numai la solicitarea parlamentelor a 2/3 din statele federate se poate convoca o Convenție în scopul modificării Constituției.

Amendamentele adoptate trebuie să fie aprobate într-un termen determinat de puterea legislativă federală de 3/4 din statele federate, înainte de a intra efectiv în vigoare.

Fiecare stat federat dispune de propria Constituție și de organe distincte ale puterii de stat. Parlamentele statelor federate sunt bicamerale, cu excepția statului federat Nebraska unde parlamentul este unicameral, din anul 1937.

Puterea executivă în fiecare stat federat este exercitată de un guvernator, ales pe un termen de 4 ani prin vot universal, direct, secret și liber consimțit.

Competențele legislative revin potrivit dispozițiilor Amendamentului X, statelor federate. Legile statelor federate decid statutul subiecților de drept (persoane fizice și persoane juridice), regulile referitoare la sistemul electoral, infracțiunile și sancțiunile aplicabile, organizarea judiciară, legislația din domeniul sănătății, învățământului, a armelor etc. Drept consecință, pe teritoriul S.U.A. se constată mari deosebiri legislative de la un stat federat la alt stat federat.

Se asigură, astfel, un echilibru între puterea federală și puterile statelor federate care nu a mai fost zdruncinat de la Războiul de Secesiune dintre anii 1861-1865. Deși există mari deosebiri nu numai de la un stat federat la altul dar chiar și în interiorul aceluiași stat federat, guvernul federal al S.U.A. caută să își extindă autoritatea. Totuși, acesta nu poate trece peste dispozițiile celui de-al X-lea Amendament adoptat la Constituția S.U.A..

* Sistemul politic al S.U.A. – perspective și trecut; previziune și istorie

Constituția federală americană, fundamentată pe principiul separației puterilor constituie în stat și pe principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului, a fost adoptată cu scopul de a străbate secolele. În scopul adoptării Constituției la diversele probleme politice apărute de-a lungul timpului au fost adoptate 27 de Amendamente.

Interesant este faptul că toate amendamentele adoptate nu au făcut corp comun cu textul, original al Constituției. Așa fiind, textele constituționale inițiale nu au fost sub nici o formă alterate. Drepturile și libertățile fundamentale ale omului au fost introduse prin Amendamente (primele zece), constituind un veritabil ”Cod” al drepturilor omului.

Sistemul politic american a mers continuu în direcția concentrării unor ”puteri” tot mai largi în competența statului federal. Cu toate acestea, statul federal asigură, în mod real, tuturor statelor federate o autonomie pronunțată, fundamentată pe posibilitatea adoptării unor decizii importante în domeniile care le privesc în mod direct.

Receptarea principiului separației ”puterilor” etatice a conferit ”puterii” judecătorești un rol extrem de important în ”concertul” autorităților etatice.

Congresul S.U.A. are menirea reprezentării cetățenilor americani și a statelor componente ale federației americane. Calitatea și seriozitatea politicii Congresului are menirea de a contrabalansa ”puterea” Președintelui S.U.A..

Președintele S.U.A. având ”puteri” exorbitant de mari, nu poate totuși acționa nici arbitrar, nici nelimitat. Limitele competențelor și atribuțiilor prezidențiale se relevă în Constituție, în contrabalansarea acestei autorități statale de către Congresul american și, nu în ultimul rând, de reacțiile poporului, a cetățenilor Statelor Unite ale Americii.

Între trecut și viitor, între istorie și perspective; sistemul politic al S.U.A. rămâne o constantă, o garanție a democrației, deși este, fără îndoială, perfectibil.

Democrația americană evoluează păstrând nealterate fundamentalele principii pe care a fost întemeiată Constituția, și care se regăsesc în filosofia politică americană.

Suntem de acord cu opinia unor doctrinari potrivit căreia Constituția scrisă a S.U.A., împreună cu toate amendamentele adoptate, nu constituie acea Constituție reală, operativă a Statelor Unite ale Americii.

Edificator este faptul că la data adoptării Constituției federale a S.U.A., acest stat nu constituia o putere mondială. De-a lungul timpului și mai ales după al Doilea Război Mondial S.U.A. au renunțat la *izolaționism*, intervenind activ în politica internațională, fiind practic alături de U.R.S.S., una din cele două superputeri planetare. După anul 1991, S.U.A. au rămas unica superputere a lumii, ca urmare a dezmembrării fostei U.R.S.S.. Pentru fiecare etapă exemplificată anterior (1945-1990 și 1991-până în prezent) S.U.A. a elaborat principii geopolitice, dar mai ales geostrategice, în raport de situația concretă aflată pe scena politică internațională. Și astăzi S.U.A. elaborează politici externe, cu un deosebit impact mondial, fiind atentă la puternica concurență venită, ca potențialitate, din partea Confederației europene, în frunte cu Republica Federativă a Germaniei, din partea Republicii Federative Ruse, a Republicii Populare Chineze și respectiv, din partea Imperiului Nipon (Japonia).

Activitățile geopolitice de pe scena internațională – pe care S.U.A. joacă excelent – fac parte din Constituția nescrișă, operativă a Americii. Nicăieri în Constituția scrisă nu întâlnim principii de hegemonie politică sau de internaționalism în relațiile internaționale, respectiv în politica externă a S.U.A..

* Consacrarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul sistemului politic american

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului ocupă un rol central, de nimic egalat, în filosofia politică americană. Ele au fost consacrate, sub aspect formal, în primele zece Amendamente la Constituția S.U.A.. Cele 10 amendamente reprezintă un veritabil ”Cod al drepturilor omului”. Primele zece Amendamente au fost adoptate, toate, în anul 1791, când s-a resimțit nevoia protecției și a garantării drepturilor fundamentale.

Conținutul primelor 10 Amendamente la Constituția Statelor Unite ale Americii:

Amendamentul I – se referă la libertatea cuvântului, a presei și a religiei.

Proclamă dreptul poporului la liberă întrunire, pașnică, și dreptul populației de a solicita guvernului separarea prejudiciilor generate prin fapte sau acte ilicite care cauzează prejudicii materiale sau morale;

Amendamentul II – proclamă dreptul poporului de a deține și purta arme;

Amendamentul III – ”Pe timp de pace nici un soldat nu va fi încartiruit în vreo casă fără acordul proprietarului ei și chiar pe timp de război acest lucru va fi permis numai în conformitate cu prevederile legii”;

Amendamentul IV – garantează ”dreptul oamenilor la siguranță asupra persoanei lor, a casei, a documentelor și a obiectivelor lor personale, în fața pericolului unei percheziții sau confiscări neîntemeiate”.

Acest drept subiectiv fundamental ”nu va fi încălcat și nu se va emite nici un mandat, decât atunci când există temeuri probabile care să justifice emiterea unui atare mandat și numai dacă acesta este întărit printr-un jurământ sau o confirmare și este însoțit de o descriere exactă a locului ce urmează a fi percheziționat și a persoanelor sau obiectelor ce vor fi ridicate”;

Amendamentul V – prevede următoarele: ”Nici o persoană nu va fi reținută ca să dea socoteală pentru o crimă capitală sau de altă natură infamantă în absența unui element sau acuzați venite din partea unui Mare Juriu”. Există și excepții de la regulă: ”cazurile care apar în cadrul forțelor terestre sau navale ori în cadrul forțelor armate, când persoanele respective se află în serviciul propriu-zis pe timp de război sau situații de pericol public”. Amendamentul mai prevede că ”o persoană nu va putea fi supusă de două ori la periclitarea vieții sau a pierderii unei părți a corpului, pentru comiterea aceleiași infracțiuni, nici nu va putea să fie forțată să depună mărturie împotriva ei însăși într-un proces penal, nici nu va putea fi privată de viață, libertate sau proprietate, în absența procedurilor corespunzătoare prevăzute de lege; totodată, nu va fi posibilă confiscarea proprietății private pentru uzul public în absența unei compensații corespunzătoare”;

Amendamentul VI – prevede următoarele: ”În toate cazurile de urmărire penală, acuzatul va avea dreptul să fie judecat public și neîntârziat, de către un juriu imparțial al Statului sau al districtului în care va fi fost comisă infracțiunea, district ce va fi fost stabilit în prealabil prin lege. De asemenea, acuzatul va avea dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza reclamației aduse împotriva sa, dreptul de a se bucura de procedura obligatorie de a obține martori în favoarea sa și dreptul de a beneficia de asistența unui avocat al apărării sale”;

Amendamentul VII – are următorul conținut: ”În toate procesele civile de natură cutumiară, unde suma aflată în dispută depășește douăzeci de dolari, se va păstra dreptul la judecarea de către un juriu și nici una dintre faptele judecate de către un juriu nu va mai fi altfel rejudecată în vreun alt tribunal al Statelor Unite decât conform regulilor de drept cutumiar”;

Amendamentul VIII – dispune astfel: ”Nu se va cere depunerea unei cauțiuni excesiv de mari, nici nu se vor impune amenzi excesive, nici nu se vor aplica pedepse neobișnuite și crude”;

Amendamentul IX – prevede: ”Enumerarea în cadrul Constituției a anumitor drepturi nu va putea fi concepută în sensul negării sau îngrădirii altor drepturi deținute de oameni”;

Amendamentul X – dispune următoarele: ”Acele puteri care nu sunt nici delegate de Constituția Statelor Unite, nici interzise de ea pentru state sunt rezervate pentru aceste state sau pentru popor”.

Cele zece amendamente menționate anterior cuprind concepția politică americană referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Curtea Supremă a S.U.A. a soluționat mii de spețe în care a făcut, în mod direct, aplicarea Amendamentelor, garantând, în acest mod, drepturile și libertățile cetățenilor americani.

Astfel, Curtea Supremă s-a pronunțat în legătură cu:

- încălcarea libertăților presei prin introducerea unei taxe asupra ziarelor de mare tiraj;
- necesitatea unui mandat pentru orice investigație care depășește prinderea efectivă și imediată a suspectului;
- constatarea neconstituționalității impunerii unor examene în plus doar pentru persoanele de altă rasă decât cea albă; etc.

Consacrarea deplină a drepturilor și libertăților omului atât în filosofia politică americană cât și în practica politică dar și juridică din S.U.A., a influențat – direct și nemijlocit – politica externă a acestei superputeri, influență pregnant maturizată după al Doilea Război Mondial.

Tendința impunerii valorilor democratice și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a existat și după Primul Război Mondial, ca urmare a concepției președintelui american Wilson.

Acesta propunea un nou tip de politică internațională, fundamentată pe: constituirea Ligii Națiunilor, ca organizație generală a statelor, reprezentând popoarele planetei; asigurarea independenței și integrității teritoriale a tuturor statelor de pe mapamond; înființarea unor organisme juridictionale internaționale etc.

Cum perioada interbelică s-a caracterizat prin impunerea unei politici de ”auto-izolare” din partea S.U.A., abia după 1945 se poate vorbi de un veritabil proces ”de impunere” a drepturilor fundamentale ale omului și a principiilor democrației de către America, oriunde în lume.

”Carta Atlanticului” din 14.08.1941, semnată de președintele Roosevelt și de primul-ministru Churchill, confirmă adevărată S.U.A. și a Regatului Unit la o politică internațională fundamentată pe: colaborarea între națiuni; edificarea păcii pe Terra; libertatea națiunilor de a-și alege forma de guvernământ și regimul politic corespunzător, pentru statele lor.

După înfrângerea Germaniei naziste S.U.A. au pus accent pe sprijinirea ”lumii libere”, adică a statelor neintrate în sfera de influență a U.R.S.S..

Politica ”de îndiguire” a U.R.S.S. și a întregului ”lagăr” socialist se fundamenta pe concepția nerespectării celor mai elementare și, totodată, fundamentale drepturi ale omului în cadrul statelor socialiste. Strâns legată de teza ”drepturilor omului” era și aceea relativă la ”lupta împotriva totalitarismului sovietic, în special, și socialist, în general”.

Americanii jucau rolul de lideri absoluți, incontestabili ai lumii capitaliste, ai ”lumii libere”.

În toată perioada ”Războiului Rece” S.U.A. a considerat că stabilitatea tuturor țărilor ”libere”, capitaliste, prezintă un interes geopolitic major pentru ea.

Într-adevăr, ”coloana vertebrală”, ”creierul și motorul” întregii lumi capitaliste ”occidentale”, în perioada 1946-1991, a fost S.U.A..

În cadrul politicii externe americane, politică a unei superputeri planetare diplomația a insistat neconținut pentru respectarea, pe plan internațional, a democrației și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și ale popoarelor, ale națiunilor.

În acest mod viziunea internă asupra drepturilor fundamentale ale omului, prezentă în S.U.A., s-a impus tuturor statelor capitaliste, în perioada războiului rece, iar după anul 1991, după prăbușirea celeilalte superputeri planetare, U.R.S.S., această concepție a triumfat pe întreg mapamondul, am putea spune, deși există și astăzi unele state care produc excepția de la regulă!!!!